

ФІЛОСОФІЯ ЯК СПОСІБ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНИ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність теми. У сучасних умовах світоглядні уявлення і переконання формуються у контексті переоцінки нашого історичного минулого, утвердження плюралізму, розмаїття думок, поглядів на різні аспекти суспільного життя. Щоб не блукати у лабіринтах нових суспільних процесів, правильно зорієнтуватись, збагнути смисл свого існування, людині, особливо молодій, потрібна духовна вісь, якою є філософсько-світоглядна культура. «Пізнавати, щоб більше могли. Більше могли, щоб більше діяти. Більше діяти, щоб повніше існувати!» так визначив призначення людини у світі учений і філософ П'єр Тейяр де Шарден.

Мета дослідження: Полягає в дослідженні основних питань філософії серед яких самовизначення особистості.

Незважаючи на часте використання в літературі, поняття соціального самовизначення вживається авторами в різних смислових інтерпретаціях. Багатоаспектність явища самовизначення зумовила інтерес до нього вчених з різних наукових галузей: філософії, психології, педагогіки, соціології, етики тощо. У філософському аспекті тему досліджували: А. Архангельський, А. Здравомислов, А. Гусейнов тощо.

Сучасна філософія є узагальненою філософською думкою людства, що ґрунтується на теоретичних надбаннях, здобутих у лоні кожної національної філософії. Ідейною основою сучасної філософії є загальнолюдські пріоритети і цінності. Тому вивчення філософії є однією з головних передумов входження кожної молодої людини у загальнокультурний світовий контекст.

Філософи у всі часи і епохи брали на себе унікальне завдання: прояснити смисл людського буття, відповісти на питання, що таке щастя, добро, а також правильно зорієнтувати людину, як їй повніше і глибше реалізувати свій духовно-інтелектуальний потенціал. Крім того, філософи намагалися вирішити ще одне, не менш суттєве завдання: вивести людину зі сфери земного, буденного у світ вищий, духовний для того, щоб там вона могла віднайти істинні цінності, ідеали й збагнути, як їй жити і діяти.

Сучасна філософія є узагальненою філософською думкою людства, що ґрунтується на теоретичних надбаннях, здобутих у лоні кожної національної філософії. Ідейною основою сучасної філософії є загальнолюдські пріоритети і цінності. Тому вивчення філософії є однією з головних передумов входження кожної молодої людини у загальнокультурний світовий контекст.

Філософи у всі часи і епохи брали на себе унікальне завдання: прояснити смисл людського буття, відповісти на питання, що таке щастя, добро, а також правильно

зорієнтувати людину, як їй повніше і глибше реалізувати свій духовно-інтелектуальний потенціал. Крім того, філософи намагалися вирішити ще одне, не менш суттєве завдання: вивести людину зі сфери земного, буденного у світ вищий, духовний для того, щоб там вона могла віднайти істинні цінності, ідеали й збагнути, як їй жити і діяти.

Кардинально змінюється уявлення про місце людини у світі та житті. Нової значущість набувають питання соціальної і особистої активності, відповідальності за свої вчинки у зв'язку з необхідністю переглядати форми й напрям діяльності. На передній план виходять питання сенсу життя, смерті й безсмертя. У з'ясуванні складних проблем, формуванні нових світоглядних орієнтирів, цінностей особлива роль належить філософії. В умовах тотального загострення глобальних проблем людство впритул підійшло до вирішення питання про виживання. Філософія має довготривалий досвід аналізу значущих для суспільства цінностей і життєвих орієнтирів. Філософи всіх епох прагнули до розв'язання проблеми буття людини. Повертаючись до питання хто така людина, у чому сенс її буття, на як і життєві цінності повинна орієнтуватися і як повинна жити. Видатний український філософ С. Б. Кримський класифікував усі питання якими переймалося людство у всі епохи: об'єктивні питання на які немає однозначної відповіді і на які відповідає наука, суб'єктивно-особистісні на які неможливо дати відповідь в загальній формі, відповіді на які дає література і мистецтво і сенсо-життєві на які відповідає людина у складних життєвих ситуаціях; це питання відповіді на які людина шукає в найпотемніших глибинах власної душі, питання про власну сутність у світі.

На думку С. Б. Кримського, саме третя група питань і пошуки відповідей на них, що вимагають напруженої роботи душі й розуму особистості щодо формування свого «внутрішнього світу», становить зону людської духовності. Це є пошук шляху людини до самої себе визначення своєї ролі в суспільстві. Саме тут починається філософія. [1.]

Найбільш ґрунтовне тлумачення поняття «самовизначення», на мою думку, подається в всесвітній енциклопедії «Філософія»: у якій зазначається, що самовизначення - це процес і результат вибору особистістю своєї позиції, цілей і засобів самореалізації у конкретних життєвих обставинах, основний механізм набуття і прояву людиною свободи. Самовизначення особистості базується перш за все на виборі системи цінностей, з якими себе ідентифікує і які намагається втілити у повсякденному житті. Людина маючи, якусь аксіологічну основу реалізує себе в акті постійного вибору. Процес самовизначення особистості конкретизується набуттям людиною певного соціального статусу є своєрідним поєднанням об'єктивних факторів, які не залежать від людини, і суб'єктивних чинників, які особистість обирає не за власною волею, таким чином самовизначається. Тобто визначається

через процедуру вибору і намагається знайти своє місце в суспільстві спираючись на свої внутрішні цінності і можливості для самореалізації що створені в суспільстві [2]

Особливе місце у самовизначенні особистості займають вищі цінності, які Маслоу назвав «цінностями буття» до яких він відносить: істину, красу, простоту. Ці цінності буття є важливими потребами і вони значущі настільки, що їх придушення породжує певний тип паталогії душі. Цінності буття, на думку Маслоу, є сенсом життя для більшості людей. Самовизначаючись особистість стає носієм певної системи цінностей, певного типу свідомості. Під час процесу самовизначення людина є вільною в своєму виборі, але її свобода є відносною. найбільш гостро проблему самовизначення людини сформулювали представники екзистенціалізму зокрема С. Кіркегор зазначав, що вибір високо піднімає душу людини, надає їй тихого внутрішнього задоволення, усвідомлення власної гідності, яке ніколи не залишить її повністю. Він прагнув до того, щоб не зовнішня дійсність визначала людське життя, а навпаки, щоб його визначало духовне життя. Тобто екзистенційна філософія намагалася висвітлити проблему внутрішнього самовизначення та зовнішньої самореалізації, вбачаючи конфлікт між ними.

Молодь останнього ХХ ст. і початку ХХІ ст. опинилися, так би мовити у двоякій ситуації: з одного боку, це покоління ще виховувалось на «старих» засадах, а з іншого – в доросле життя воно вступає за нових умов, які вимагають відмови від багато чого засвоєного раніше. «Не спрацьовують» колективістські ідеали, став непристижним ряд професій, які раніше поважались та вважались суспільно корисними, змінилось ставлення до своєї батьківщини. [6]

Самовизначення – це визначення людиною свого місця, позиції, положення у проблемних ситуаціях. Воно припускає, що людина володіє інформацією про ситуацію або про існуючі міжособистісні стосунки. І не просто володіє, а якимсь способом упорядковує її, структурує і вибудовує до відповідного бачення.

Список використаних джерел:

1. *Філософські проблеми людинознавства: Монографія / ред. кол.: Н. Бабич, М. Марчук, В. Троянський. – Чернівці, 2005. – 207 с.*
2. *Скотна Н.В. Самовизначення особистості в цивілізаційному вимірі / Надія Скотна // Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал. – № 1 (108) січень 2014. Дрогобич: Коло, 2014. – С. 7-13.*
3. *Петрушенко В. Роль філософії в житті сучасного суспільства: питання без відповідей / Петрушенко Віктор, 2016.*
4. *Морщакова О. Самовизначення особистості у системі взаємовідносин "Людина світ" у рамках філософії вітакультури / Морщакова Олена – Філософія культури, 2008.*
5. *Кудрик Л. Роль філософії у самовизначенні особистості / Кудрик Ліліана, 2008.*
6. *Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал / Т. В. Гончарук, М. Л. Шумка // Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань. – Львів, 2011. – С. 215-222.*

7. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / М. Л. Шумка, М. І. Гурик // *Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*. Вип. 4(84). – Дніпропетровськ, 2012. – С. 48-51.
8. Целякова О. М. духовність і ціннісні орієнтації студентської молоді України в трансформаційному суспільстві / Целякова Олена М. – *Гуманітарний вісник ЗДІА*, 2009.
9. Шумка М. Л. Роздуми над значимістю та роллю філософії у суспільстві / Михайлина Леонівна // *Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах. Матеріали II Всеукраїнської наукової конференції. 24-25 березня 2017 р., м. Дніпро. Частина I.* / Наук. ред. О. Ю. Висоцький. – Дніпро: СПД «Охотнік», 2017. -302 с. – С. 98-100.